

- myslovosti u vitchyzniani syrovyni" [State Regulation of Economic Concepts to Determine the Demand of the Textile Industry in Domestic Raw Materials]. *Efektivna ekonomika*. 2011. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=432>
- Safonov, Yu. M. "Derzhavni rehulatory innovatsiino-investytsiinoi diialnosti syrovynnoho kompleksu tekstylnoi promyslovosti Ukrainy" [State Regulators of Innovation and Investment Activities of the Raw Materials Complex of the Textile Industry of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2011. http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2011/7.pdf
- Safonov, Yu. M. "Kontseptualna stratehiia derzhavnoho rehuliuвання innovatsiinoho potentsialu syrovynnoho kompleksu tekstylnoi promyslovosti Ukrainy" [Conceptual Strategy of State Regulation of Innovative Potential of Raw Material Complex of Textile Industry of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2011. http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2011/8.pdf
- Safonov, Yu. M. "Stratehiia i struktura: ekonomichni stan potentsialu syrovynnoho kompleksu tekstylnoi promyslovosti Ukrainy" [Strategy and Structure: the Economic State of the Potential of the Raw Materials Complex of the Textile Industry of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. 2011. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=472>
- Shamshura, M. V., and Kuzmina, T. O. "Tendentsii rozvytku tekstylnoi ta trykotazhnoi promyslovosti v Ukraini"

- [Trends of Development of Textile and Knitting Industry in Ukraine]. *Pratsi Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu. Seriiia «Tekhnichni nauky»*, vol. 1, no. 18 (2018): 59-65.
- Slizkov, A. M., and Upirova, N. I. "Problemy ekolohichnoi sertyfikatsii produktii tekstylnoi ta lehkoi promyslovosti i shliakhy yikh vyrishennia" [Problems of Textile Production Ecological Certification in Ukraine and their Solving]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohii ta dyzainu. Seriiia «Tekhnichni nauky»*. 2015. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/318/1/V84_P221-226.pdf
- Upirova, N. I., Slizkov, A. M., and Dmytrenko, L. A. "Shliakhy rozvytku ekolohichnoi sertyfikatsii produktii tekstylnoi ta lehkoi promyslovosti Ukrainy" [Development Trends of Textile Production Ecological Certification in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohii ta dyzainu. Seriiia «Tekhnichni nauky»*. 2015. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/479/1/V86_P157-163.pdf
- Upirova, N. I., Slizkov, A. M., and Haidei, O. O. "Ekolohichna sertyfikatsiia produktii tekstylnoi ta lehkoi promyslovosti yak instrument vplyvu na povnyi zhyttievyy tsykl tekstylnykh vyrobiv" [The Ecological Certification of Textile and Light Industry Production as the Tool of Influence into the Whole Life Cycle of the Textile Goods]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 1 (2016): 181-184.

УДК 330.341.1(477)
JEL: L52; R13

ЗАВДАННЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ І ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

©2020 СОБКЕВИЧ О. В.

УДК 330.341.1(477)
JEL: L52; R13

Собкевич О. В. Завдання промислової політики для підвищення конкурентоспроможності регіонів і зміцнення економічної безпеки України

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій у промисловості України, виявлення проблем і ризиків, що впливають на її розвиток, і визначення заходів, спрямованих на вдосконалення державної промислової політики для підвищення конкурентоспроможності регіонів і зміцнення економічної безпеки країни. Визначено основні системні проблеми, що стоять на заваді розвитку промисловості та відновлення позитивної динаміки, якими є: масштабна деіндустріалізація; погіршення технологічної структури виробництва; неефективна структура виробництва з переважанням сировинних, енергоємних, «брудних» виробництв; слабкість коопераційних зв'язків у промисловості, низький ступінь співробітництва підприємств у ланцюгах доданої вартості; закріплення монопольно-олігархічної моделі на багатьох ринках; дефіцит кваліфікованої робочої сили для потреб промисловості; відсутність законодавчо закріпленого стратегічного курсу розвитку промисловості; значна регіональна концентрація промисловості. Зазначено, що на регіональному рівні завдання економічного розвитку ефективно вирішуються завдяки концепції смарт-спеціалізації (розумної спеціалізації). Наведено позитивний досвід реалізації пілотних проектів смарт-спеціалізації в регіонах України; визначено основні напрями впровадження смарт-спеціалізації та кластерного розвитку, що мають бути реалізовані на рівні державного управління, для підвищення конкурентоспроможності регіонів і зміцнення економічної безпеки в Україні.

Ключові слова: промислова політика, регіони, смарт-спеціалізація, кластерний розвиток, економічна безпека.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-118-123>

Бібл.: 9.

Собкевич Оксана Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка відділу секторальної економіки Центру економічних і соціальних досліджень, Національний інститут стратегічних досліджень (вул. Пирогова, 7а, Київ, 01030, Україна)

E-mail: sobkevich@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0678-0899>

Sobkevich O. V. The Tasks of Industrial Policy to Increase the Competitiveness of Regions and Strengthen the Economic Security of Ukraine

The article is aimed at researching modern tendencies in the industry of Ukraine, identifying problems and risks influencing its development, and specifying the measures directed towards improving the State-based industrial policy to increase the competitiveness of regions and strengthen the economic security of the country. The main systemic problems hindering the development of industry and the restoration of positive dynamics are defined, which are as follows: large-scale deindustrialization; deterioration of the technological structure of production; inefficient structure of production with the prevailing raw materials, energy-armed, «dirty» productions; weakness of cooperation relations in industry, low degree of cooperation of enterprises in value chains; consolidation of the monopoly-oligarchic model in many markets; shortage of skilled labor for industry needs; lack of a legislatively enshrined strategic course of industrial development; significant regional concentration of industry. It is indicated that at the regional level the tasks of economic development are effectively solved thanks to the concept of smart specialization (sensible specialization). A positive experience in the implementation of pilot projects of smart specialization in the regions of Ukraine is presented; the main directions of implementation of smart specialization and cluster development, which should be implemented at the level of public administration, in order to increase the competitiveness of regions and strengthen economic security in Ukraine, are determined.

Keywords: industrial policy, regions, smart specialization, cluster development, economic security.

Bibl.: 9.

Sobkevich Oksana V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of Department of Sectoral Economics of the Center for Economic and Social Research, The National Institute for Strategic Studies (7a Pyrohova Str., Kyiv, 01030, Ukraine)

E-mail: sobkevich@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0678-0899>

Питання промислової політики та промислового розвитку в Україні зараз постають дуже гостро, зважаючи на край негативні тенденції у промисловості. Структурна диспропорційність промисловості веде до її неспроможності адекватно реагувати на потреби ринку в нових умовах, забезпечувати попит на продукцію як споживчого, так і інвестиційного призначення; унеможливає досягнення необхідних для відновлення економіки темпів економічного зростання. Темпи зростання у промисловості, підвищення конкурентоспроможності регіонів і забезпечення економічної безпеки залежатимуть від результативності державної політики в напрямку як протидії наявним ризикам, так і подолання ґрунтовних системних проблем.

Аспекти державної промислової політики, пов'язані з економічною безпекою держави, забезпеченням національних економічних інтересів висвітлено у працях Амоші О. І., Вишневського В. П., Збаразької Л. О. та ін. [1], Горбуліна В. П. [2], Дейнеко Л. В. [3], Заблюдської І. В. [4], Кічурчак М. В. [5], Кондрашова О. М. [6], Яковенко Л. І. [7] та інших учених і фахівців. Натомість потребує подальшого дослідження питання визначення сучасних шляхів і механізмів формування промислової політики в контексті підвищення конкурентоспроможності регіонів і зміцнення економічної безпеки України.

Метою статті є дослідження сучасних тенденцій у промисловості в Україні, виявлення проблем і ризиків, що впливають на її розвиток, та визначення заходів, спрямованих на вдосконалення державної промислової політики для підвищення конкурентоспроможності регіонів і зміцнення економічної безпеки України.

За підсумками 2019 р. частка промисловості у структурі ВВП України становила 19,5%. Загалом промисловість включає майже 40 тисяч підприємств різних форм власності та забезпечує зайнятість у су-

міжних сферах, передусім у сфері транспорту і торгівлі. У самій промисловості зайнято близько 2,5 млн осіб. У 2019 р. позитивний відновлювальний тренд показників виробництва промислової продукції, який розпочався у 2016 р., зійшов нанівець, і виробництво промислової продукції впало на 0,5%.

У 2020 р. у промисловості України спостерігаються кризові тенденції, спричинені впливом пандемії COVID-19. За підсумками 11 місяців 2020 р. падіння виробництва у промисловості становило 6,8%. У січні – жовтні 2020 р. у добувній промисловості відбулося падіння на 4,4%, у переробній – на 8,3%, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 4,5%. Глибокого падіння зазнали базові галузі промисловості – металургія (–11,7%) та машинобудування (–20,4%). Негативною динаміка виробництва була також у легкій промисловості (–9,8%), виробництві меблів, іншої продукції, ремонті та монтажі машин та устаткування (–14,3%), виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (–4,0%), деревообробленні (–7,5%), виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення (–1,9%), харчовій промисловості (–1,8%). У виробництві хімічних речовин і хімічної продукції зафіксовано зростання на рівні 6,7%, фармацевтичної продукції – на рівні 1% [8].

У промисловості зберігаються глибокі системні проблеми та загострюються ризики, пов'язані з інерційністю розвитку та нарощуванням технологічного відставання від індустріально розвинених країн. До цих проблем і ризиків належать такі.

Масштабна деіндустріалізація. Послаблення ролі промислового сектора в економіці є загальносвітовим трендом. Якщо станом на 2000 р. частка переробної галузі у ВВП в Україні, країнах ЄС і світі була приблизно однаковою та становила 16–17%, то станом на 2019 р. вона знизилась до 11% в Україні, 15% в ЄС та 17% у світі (у світі – дані за 2018 р.) [9].

Слід зазначити, що скорочення частки переробної галузі у ВВП європейських країн пояснюється не лише прискореним зростанням сектора послуг, але й засвідчує падіння конкурентоспроможності країн Європи на світовому ринку в міру перехоплення промислового лідерства азійськими країнами, де частки переробної галузі у ВВП є значно вищими. У Китаї вона становить 27,0%, у Кореї – 25%, у Сінгапурі – 20% [9]. При цьому країни, що залишаються лідерами економічного зростання у ЄС та мають більш стійку до зовнішніх шоків економіку, зберігають достатньо високі частки переробної промисловості у ВВП. Наприклад, у Німеччині, яка забезпечує близько третини створеної в європейській промисловості сукупної доданої вартості, частка переробної галузі у ВВП становить 19%. Крім того, прискорене зростання у XXI ст. сектора послуг не свідчить про зменшення у світовій економіці ролі промисловості – перспективи зростання сектора послуг переважно визначаються саме наявністю потужної промислової бази.

На відміну від багатьох європейських країн, у яких також відбувається поступове скорочення частки переробної галузі у ВВП, в Україні цей процес супроводжується *погіршенням технологічної структури виробництва*. Так, якщо у 2002 р. у структурі реалізованої продукції переробної промисловості частки високотехнологічних та середньотехнологічних галузей склали 22,2% та 43,1% відповідно, то у 2018 р. вони скоротилися до 17,5% та 42,3%, натомість частка низькотехнологічних галузей зросла з 34,7% до 40,2%.

Неефективна структура виробництва з нереванням сировинних, енергоємних, «брудних» виробництв. Підвищення енергоефективності та енергозбереження є пріоритетними напрямками енергетичної політики багатьох країн, що зумовлено зростанням попиту на паливно-енергетичні ресурси (ПЕР), зменшенням їх власного виробництва, нестабільністю в країнах – виробниках ПЕР, вичерпністю світових запасів ПЕР і значним зростанням цін на них. Країнам, які успішно реалізують програми щодо ефективності використання енергоресурсів і проводять політику популяризації заходів щодо енергозбереження, вдалося збільшити ВВП у 1,5–2 рази при майже незмінних обсягах споживання енергоресурсів. Найбільш енергоємною галуззю промисловості є чорна металургія, насамперед через значну частку застарілих технологій на підприємствах галузі.

Слабкість коопераційних зв'язків у промисловості, низький ступінь співробітництва підприємств у ланцюгах доданої вартості. Сучасна світова економіка характеризується стиранням меж між секторами – виробничі компанії постійно розширюють та диверсифікують види діяльності, інтегруючи до їх переліку фінансові, маркетингові, сервісні послуги, що робить процес виробництва, продажу,

технічного обслуговування та ремонту максимально ефективним і ресурсощадним.

Закріплення монопольно-олігархічної моделі на багатьох ринках. У промисловості традиційно найбільш монополізованими є металургійна, вугільна, гірничодобувна та хімічна галузі. Хоча промисловість не належить до найбільш монополізованих ринків, умови діяльності промислових підприємств суттєво погіршуються внаслідок високої монополізації ринків паливно-енергетичного комплексу і транспорту та зв'язку.

Дефіцит кваліфікованої робочої сили для потреб промисловості. На ринку праці України загострюється ситуація з недостатньою кількістю кваліфікованої робочої сили. Погіршення ситуації не в останню чергу обумовлене активним відтоком кваліфікованої робочої сили за кордон. При цьому основною причиною міграції українських громадян до ЄС є саме працевлаштування.

У зв'язку з нестачею кваліфікованих кадрів збільшується ризик втратити можливості для створення на території України нових промислових підприємств і поглиблення інтеграції вітчизняної промисловості до глобальних виробничих ланцюгів.

Відсутність законодавчо закріпленого стратегічного курсу розвитку промисловості та відповідного плану впровадження сучасних інструментів та інноваційних методів господарювання та кооперації у промисловості. Застосований протягом багатьох років підхід щодо інтеграції завдань промислового розвитку до цілей інших видів державної політики та ініціатив є обмеженим і призводить до фрагментарності промислової політики. Тому цілі промислового розвитку мають реалізовуватися завдяки затвердженню та імплементації низки стратегічних документів – Стратегії розвитку промислового комплексу; Державної програми розвитку вітчизняних промислових підприємств з урахуванням потреб внутрішнього споживання; Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року, куди мають бути інтегровані завдання цифровізації виробництва та обігу товарів та послуг; поглиблення співробітництва між державою, наукою та бізнесом у пріоритетних для національної економіки секторах; розвитку внутрішнього ринку високотехнологічної та інноваційної продукції. Проте протягом останніх років спостерігаються затягування та гальмування процесів розроблення цих стратегічних документів, що мали бути затверджені ще декілька років тому.

Значна регіональна концентрація промисловості. На 5 регіонів (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Харківська області, м. Київ) припадає понад 50% валової доданої вартості переробної промисловості. Водночас сукупна валова додана вартість переробної промисловості таких 5 регіонів, як Закарпатська, Тернопільська, Луганська, Херсонська та Чернівецька області, не перевищує 5,5%.

Слід зазначити, що такі проблеми не є виключно українськими. Регіональні диспропорції економічного розвитку властиві й розвиненим країнам світу, у т. ч. країнам ЄС. Саме тому поряд з глобалізаційними тенденціями в розвитку світової економіки на перший план виходять тенденції регіоналізації, по-новому розставляючи акценти економічної, і передусім промислової, політики. Протягом останніх десятиліть трендом економічної політики стає створення та розвиток ефективних регіональних економічних екосистем на основі визначення регіональної спеціалізації – унікального для кожного регіону потенціалу економічного розвитку, заснованого на його специфічних конкурентних перевагах.

На думку В. П. Горбуліна, в основу промислової політики має бути покладено стратегію відходу від існуючої неконкурентної на світових ринках сировинної структури вітчизняної промисловості та побудови сучасної моделі, наближеної до структури промисловості технологічно розвинених країн світу [2].

Ліквідація структурної незбалансованості промисловості та усунення загроз національним інтересам і безпеці потребує запровадження нової структури державного управління. Підходи до формування нової промислової політики дозволять реально прискорити створення в Україні конкурентної структури промисловості та врахувати потреби в забезпеченні національної безпеки й оборони.

На регіональному рівні завдання економічного розвитку ефективно вирішуються завдяки концепції **смарт-спеціалізації** («розумної спеціалізації») – запровадженому ЄС підходу, що полягає у виявленні та реалізації унікального для кожного регіону та/або країни потенціалу економічного розвитку, заснованого на його специфічних конкурентних перевагах.

У 2011 р. з метою підтримки розроблення та імплементації країнами та регіонами стратегій смарт-спеціалізації Єврокомісією було створено **Платформу смарт-спеціалізації**, що об'єднує регіони ЄС та інших бажаних країн, забезпечуючи їм консультативну, інформаційно-аналітичну та інші види підтримки щодо реалізації політики смарт-спеціалізації та інноваційної політики, а також є майданчиком для співробітництва цих регіонів за багатьма тематичними напрямками.

Україна також представлена на сайті Платформи, де **пріоритетами інноваційного розвитку в її рамках визначено:**

- ✦ ресурсоефективні технології та альтернативну енергетику;
- ✦ виробництво нових матеріалів та нанотехнологій;
- ✦ виробництво медичного обладнання та фармацевтичної продукції;
- ✦ розвиток інформаційно-комунікаційних технологій;
- ✦ розвиток технологій екологічно чистого виробництва.

Втім, варто зазначити, що ці пріоритети визначені згідно з положеннями Закону України від 26.11.2015 р. № 848-VIII «Про наукову і науково-технічну діяльність» без залучення до їх визначення широкого кола учасників з різних регіонів та секторів економіки, що відповідало б європейським практикам. Натомість пріоритети країн ЄС визначені на основі затверджених ними стратегій смарт-спеціалізації.

Учасниками Платформи наразі є 4 українські регіони – Харківська, Черкаська, Чернігівська та Закарпатська області. Слід зазначити, що набуття членства у Платформі передбачає, серед іншого, представлення на її сайті країною або регіоном власних пріоритетів інноваційного розвитку – напрямів спеціалізації, у тому числі з метою визначення сфер співробітництва з іншими регіонами, участі у програмах ЄС тощо.

Крім того, у **12 областях України розпочато реалізацію пілотних проектів смарт-спеціалізації.** Піонерами стали Запорізька, Рівненська та Харківська області, де цей підхід активно впроваджується із залученням усіх інституціональних секторів – науки, бізнесу, влади та громадськості за моделлю четверної спіралі (*Quadruple-Helix Model*).

Ця модель полягає в тому, що області зчеплення чотирьох секторів стають матрицею для інноваційного зростання. На відміну від індустріальної епохи, коли взаємодія між інституціональними секторами була лінійною, у сучасній постіндустріальній економіці вона нагадує зчеплення спіральних структур ДНК, яке дозволяє учасникам переймати та утримувати «генетичні риси» один одного. Зокрема, університети переймають роль підприємницьких центрів, компанії – роль університетів (науки), органи державної влади – роль венчурних фондів та бізнес-менеджерів.

У Харківській області, яка історично є одним із найпотужніших освітніх центрів України, саме науково-освітній сектор взяв на себе роль ініціаторів процесу смарт-спеціалізації. На сьогодні діалог триває щодо розроблення пріоритетів смарт-спеціалізації у 4 сферах, визначених спільними зусиллями всіх учасників.

У Запорізькій області найактивнішими ініціаторами впровадження підходу стала обласна державна адміністрація, яка залучає до процесу інших гравців. Загальними напрямками на сьогодні визначено: промисловість, культурна та туристична сфери, включаючи промисловий туризм (Хортиця, козацькі традиції, вихід до моря тощо), а також перероблення сільськогосподарської продукції (ягідництво тощо).

У Рівненській області головним ініціатором процесу смарт-спеціалізації стала Агенція регіонального розвитку. Пріоритетними сферами визначено: деревообробна та меблева галузі; виробництво

харчових продуктів та перероблення сільгоспсировини; органічне сільське господарство, ягідництво та садівництво; логістика; IT-сектор (на основі рівненського Rivne IT-cluster, що включає більше 20 компаній).

Застосування підходу смарт-спеціалізації передбачене у проекті Стратегії розвитку промислового комплексу України до 2025 року. На засадах смарт-спеціалізації розроблятимуться нові регіональні стратегії розвитку на період до 2027 р., для чого на державному рівні вже розроблено матеріали та рекомендації.

Однією з важливих складових концепції смарт-спеціалізації у країнах ЄС є концепція кластерного розвитку, що почала впроваджуватися на початку 2000-х рр. Політика розвитку промислових кластерів (кластерна політика) вимагає спільної діяльності органів державної влади та управління, установ та організацій наукового, виробничого, громадського та інших секторів, спрямованої на зміцнення існуючих і створення умов для формування нових кластерів у промисловості. Кластерна політика має суттєву перевагу перед традиційним секторальним підходом, що полягає в її комплексності – вона дозволяє досягати цілей не лише у сфері формування та розвитку промислових кластерів, але й в інших видах державної політики – регіональної, інвестиційної, інноваційної тощо.

ВИСНОВКИ

Аналіз основних проблем, пов'язаних із промисловою політикою для підвищення конкурентоспроможності регіонів і зміцнення економічної безпеки в Україні, дає можливість окреслити такі шляхи їх вирішення в напрямку впровадження смарт-спеціалізації та кластерного розвитку, що мають бути реалізовані на рівні Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства розвитку громад і територій України:

- ✦ розроблення Білої книги смарт-спеціалізації на основі методології ЄС, що міститиме інструкції для регіонів щодо розроблення регіональних і міжрегіональних стратегій з урахуванням кращих світових практик, визначитиме інструменти крос-секторальної взаємодії та державної підтримки;
- ✦ розроблення Стратегії смарт-спеціалізації України до 2030 р., де необхідно визначити пріоритети інноваційного розвитку України, принципи та інструменти державної підтримки розвитку регіональних спеціалізацій, індикатори виконання;
- ✦ активізація взаємодії з інститутами смарт-спеціалізації ЄС, для чого, зокрема, слід оновити на сайті Платформи смарт-спеціалізації ЄС пріоритети інноваційного розвитку Украї-

ни та її регіонів, забезпечити залучення більшої кількості регіонів до представлення на сайті Платформи;

- ✦ стимулювання залучення інвестицій українських та іноземних компаній у регіональні проекти смарт-спеціалізації шляхом використання інструментів прискореної амортизації, податкових стимулів, державних закупівель інноваційної продукції тощо;
- ✦ розроблення інформаційно-аналітичного порталу, присвяченого діяльності українських кластерів, де буде розміщена детальна інформація про структуру, учасників, види діяльності, поточні проекти, інвестиційні пропозиції, досягнення та перспективи діяльності існуючих кластерів, а також у режимі реального часу розміщуватиметься інформація щодо пошуку потенційних партнерів, інвесторів тощо. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості : науково-аналітична доповідь НАН України / О. І. Амоша, В. П. Вишневський, Л. О. Збаразська та ін. Донецьк, 2014. 200 с. URL: https://iie.org.ua/wp-content/uploads/monografiyi/2014/2014_mono_Dopovid_prom.pdf
2. Горбулін В. П. Україні потрібна нова промислова політика, яка відповідала б національним інтересам // Дзеркало тижня. 14.01.2010. URL: https://zn.ua/ukr/promyshliennost/ukrayini_potribna_nova_promislova_politika_yaka_vidpovidala_b_natsionalnim_interesam.html
3. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. В. Дейнеко. Київ, 2018. 158 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/301.pdf>
4. Заблудська І. В. Регіональна промислова політика: питання теорії та практики : монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. 344 с.
5. Кічурчак М. В. Промисловість у системі національної безпеки України. *Економіка промисловості*. 2008. № 4. С. 104–113. URL: http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2820/st_43_10.pdf?sequence=1
6. Кондрашов О. М. Регіональний аспект промислово-інноваційної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 10. С. 23–25. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2010/8.pdf
7. Яковенко Л. І. Економічний розвиток – динамічні та просторові виміри // Соціально-економічні, політичні та гуманітарні виміри національного та місцевого розвитку : зб. наук. ст. учасників регіон. наук.-практ. конф. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. С. 3–6. URL: <http://dSPACE.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10593/1/1.pdf>
8. Експрес-випуск Державної служби статистики України «Промислове виробництво у січні – жовтні 2020 року». URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2020/11/143.pdf>

9. World Bank National Accounts Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS>

REFERENCES

Amosha, O. I. et al. "Promyslovist i promyslova polityka Ukrainy 2013: aktualni trendy, vyklyky, mozhlyvosti : naukovo-analitychna dopovid NAN Ukrainy" [Industry and Industrial Policy of Ukraine 2013: Current Trends, Challenges, Opportunities: Scientific and Analytical Report of the NAS of Ukraine]. https://iie.org.ua/wp-content/uploads/monografii/2014/2014_mono_Dopovid_prom.pdf

"Ekspres-vypusk Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy «Promyslove vyrobnytstvo u sichni - zhovtni 2020 roku»" [Express issue of the State Statistics Service of Ukraine "Industrial production in January - October 2020"]. <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2020/11/143.pdf>

Horbulin, V. P. "Ukraini potrebna nova promyslova polityka, yaka vidpovidala b natsionalnym interesam" [Ukraine Needs a New Industrial Policy That Meets National Interests]. Dzerkalo tyzhnia. January 14, 2010. https://zn.ua/ukr/promyshliennost/ukrayini_potribna_nova_promislova_politika_yaka_vidpovidala_b_natsionalnim_interesam.html

Kichurchak, M. V. "Promyslovist u systemi natsionalnoi bezpeky Ukrainy" [Industry in the National Security System of Ukraine]. Ekonomika promyslovosti. 2008. http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2820/st_43_10.pdf?sequence=1

Kondrashov, O. M. "Rehionalnyi aspekt promyslovo-innovatsiinoi polityky" [Regional Aspect of Industrial Innovation Policy]. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2010. http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2010/8.pdf

"Rozvytok promyslovosti dlia zabezpechennia zrostantia ta onovlennia ukraïnskoï ekonomiky : naukovo-analitychna dopovid" [Development of Industry to Ensure the Growth and Renewal of the Ukrainian Economy: A Scientific and Analytical Report]. Kyiv, 2018. <http://ief.org.ua/docs/sr/301.pdf>

World Bank National Accounts Data. <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS>

Yakovenko, L. I. "Ekonomichni rozvytok – dynamichni ta prostorovi vymiry" [Economic Development – Dynamic and Spatial Dimensions]. Sotsialno-ekonomichni, politychni ta humanitarni vymiry natsionalnoho ta mistsevoho rozvytku. 2018. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10593/1/1.pdf>

Zablodska, I. V. *Rehionalna promyslova polityka: pytannia teorii ta praktyky* [Regional Industrial Policy: Issues of Theory and Practice]. Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2007.

УДК 338.434: 633.282: 662.631
JEL: O13; P48; Q16; Q42; Q57

ОБҐРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПЛАНТАЦІЙ І ВИРОБНИЦТВА ТВЕРДОГО ПАЛИВА З БІОМАСИ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР

©2020 КОСТЕНКО Д. М.

УДК 338.434: 633.282: 662.631
JEL: O13; P48; Q16; Q42; Q57

Костенко Д. М. Обґрунтування основних техніко-економічних характеристик енергетичних плантацій і виробництва твердого палива з біомаси енергетичних культур

Метою статті є обґрунтування основних техніко-економічних характеристик енергетичних плантацій міскантусу та виробництва твердого палива з отриманої біомаси на прикладі конкретного проекту. У результаті дослідження: проведено аналіз обсягу виробництва твердого біопалива в натуральному вимірі із заданої площі плантації; визначено чистий дохід комплексу, який розраховувався на основі прийнятих обсягів виробництва та «розумних» оптових цін, які визначалися у затратний спосіб і передбачали забезпечення достатнього рівня рентабельності господарської діяльності; визначено поточні (операційні) витрати господарської діяльності комплексу, які розраховано за нормативами, встановленими за аналогами промислового виробництва біомаси з енергетичних культур і переробки її у тверде біопаливо. Також було проведено оцінку економічної доцільності реалізації інвестиційного проекту із закладання плантації міскантусу та виробництва твердого біопалива з отриманої біомаси. У цілому, за наявності адекватного державного стимулювання виробництва твердого біопалива з біомаси міскантусу, економічна ефективність проекту буде високою, а сам проект – комерційно доцільним. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є обґрунтування основних техніко-економічних характеристик і доцільності створення комплексів з перетворення твердого біопалива в товарну енергію – електричну та теплову.

Ключові слова: біопаливо, міскантус, енергетичні культури, тверде біопаливо, чистий дохід, пелети.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-123-132>

Рис.: 3. **Табл.:** 9. **Бібл.:** 18.

Костенко Дмитро Миколайович – молодший науковий співробітник відділу промислової політики та енергетичної безпеки, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: kostenko.d.n@ukr.net

UDC 338.434: 633.282: 662.631
JEL: O13; P48; Q16; Q42; Q57

Kostenko D. M. A Substantiation of the Main Technical-Economic Characteristics of Energy Plantations and Production of Solid Fuel from Biomass of Energy Crops

The article is aimed at substantiating the basic technical-economic characteristics of energy plantations of miscanthus and production of solid fuels from the obtained biomass on the example of a particular project. As a result of the study: the analysis of the production volume of solid biofuels on the basis of quantities from a given area of plantation was carried out; net income of the complex was determined, which was calculated on the basis of accepted production volumes